

Tasnádi István

KÖZELLENSÉG

(KOHLHAAS)

Zenés uszítás Heinrich von Kleist elbeszélése nyomán.

SZEREPLŐK

Kohlhaas Mihály

Kanca

Csödör

Lisbeth

Luther Márton, Herse

János Frigyes fejedelem, Várnagy

Vencel, Nagelschmidt, Antónia nővér

Kallheim, Ügyvéd, Sintér, Szomszéd

Siegfried, Kunz, Apáca I., Csikós I.

Günther, Hinz, Apáca II., Csikós II.

„Az állat, mellyel a következőkben foglalkozni fogunk, egyike a leghasznosabb háziállatoknak. Eltekintve testének anyagától, melyet az ember sokféleképpen szintén a hasznára fordíthat, ez az állat különösen életében nyújt az embernek hasznos és kellemes szolgálataival olyan segítséget, a melyet egyetlen más állat sem.” (Lótenyésztő kézikönyv, 1889)

1. JELENET

Drezdai sintértelep. Egy láda, egy hatalmas fémtepsi és a plafonról láncon kampó. A ládán két ló ül. Koszlott, fejlógatós gebék. Minket néznek. Bánatos nagy szemükben bágyadt érdeklődés. A Csődörön necctrikó, zokni és hosszú alsónadrág, a Kancán szakadt harisnya és kombiné. Csönd. A Csődör elénk áll.

CSÖDÖR   Mi csak tévedésből vagyunk itt... átmenetileg... ez egy átmeneti helyzet... félreértés, ami tisztázódni fog... *(Kancához)* ugye?! *(csönd)* Köszönjük szépen! *(visszaül, csönd)* Mi nem panaszkodunk... Miért, okunk? *(csönd)* Engem az emberi nem feltétlen tiszteletére neveltek! Tisztelem is az embert, persze... pedig... *(csönd)* Nem, nem vagyunk rabszolgák! A feltétlen engedelmesség még nem zárja ki az önérzetet! Igen! A külső kényszer, az... az belső szabadság! Úgy értem, attól. Amikor kívül ütnek, én belül erősödök! Igen! Én büszke állat vagyok, aki nem tűr meg bárkit a hátán, aki nem iszik zavaros vizet...

KANCA   Fejezd már be!

CSÖDÖR   Nem iszik...

KANCA   Kit érdekel, hogy innád vagy nem innád, ha nincs mit?!

CSÖDÖR   Nem iszik...

KANCA   Fejezd már be! Nem hallod?! Fejezd már...

A Kanca köhögő rohamot kap.

CSÖDÖR   *(nekünk)* Semmi baj! Nem fertőz! Kutya baja! *(lapogatja a Kanca hátát)* Csak félrenyeltél valamit!

KANCA   Hülyeség! *(abbahagyja a tomboló köhögést)* Tessék, a szőröm megfakult, a sörényem csomókban hullik, a bordáim kiállnak...

CSÖDÖR   Nagyon is jól nézel ki... *(felénk fordul)* ugye?!

KANCA   És miért végezzük így?!

CSÖDÖR   *(csitítaná, halkán)* Nagyon kérlek...

KANCA   Elvek, elvek! *(Mert egyeseknek elveik voltak!)*

CSÖDÖR   *(felcsattan)* Ő miattunk áldozott fel mindent!

KANCA   Két kores kutyaért is végigcsinálta volna!

CSÖDÖR   Nem tehetett mást!

KANCA   Talán kényszerítette valaki?

CSÖDÖR   *(nekünk)* Ő volt a legderekből ember, akit valaha ismertem!

KANCA   *(a Csődörnek)* Gögös ember volt!

CSÖDÖR   Nagytudású...

KANCA   Ostoba!

CSÖDÖR   Kifejezetten eszes...

KANCA Nyomorult!

CSÖDÖR Életrevaló...

KANCA Szerencsétlen balek!

CSÖDÖR Hős volt!

KANCA Balek volt!

CSÖDÖR Hős volt!

KANCA *(üvölt)* Balek, balek, balek! *(csönd)* Lecsókolbász leszek, nem érted?!

CSÖDÖR *(bizonytalanul)* Rémekeket látsz...

KANCA Bizony, bizony, te is fel leszel dolgozva, öregem! Persze te öntudatos kolbász leszel... elves leves... tartás mártás!

CSÖDÖR Hagyd már abba!

KANCA És ki a te hóhérod?

CSÖDÖR *(befogja a fülét)* Nem... nem igaz!

KANCA *(üvölt)* Kohlhaas Mihály!

A Kanca ásít, ledől a vackára, a fal felé fordulva tüntetőleg szuszog. A Csödör egy ideig nézi, aztán felénk fordul.

CSÖDÖR Kohlhaas Mihály... ő volt a mi gazdánk. Pontosabban a tenyésztőnk. A tenyésztő több mint gazda...

KANCA Muszáj üvölteni?!

CSÖDÖR *(halkabban)* Erre a rendkívüli férfiúra harminc éves koráig mindenki úgy nézhetett, mint a jó állampolgár mintaképére. Gazdasága volt egy faluban, ami azóta is az ő nevét viseli. Szépen és jól éldegélt mesterségéből, a lókereskedésből. A kis... kis... *(keresi a szót)* Na nézd már! *(a Kancához fordul)* Te, hogy mondják a kiscsikót embernél?

KANCA Gyerek.

CSÖDÖR Gyerek! A gyerekeket, akikkel embertársa megajándékozta, az új vallás szellemében nevelte szorgalomra és tisztességre. Egy sem akadt szomszédai között, aki nem élvezte volna jótekonyságát és igazságszeretetét...

KANCA *(felpattan)* Te voltál Kohlhaasenbrück legszebb csödöre, az egyetlen tenyészmén egész Brandenburgban! Erről beszélj, erről! *(kinyitja a ládát, csillogó lakkcipőt és frakkot vesz ki belőle, a Csödörhöz vágja)* Azt mondták, olyan vagy, mint a szárnyas Pegazus, mint a táltos unikornis, mint... mint...

CSÖDÖR Mint egy vattába csomagolt ébenfa csikó!

KANCA Igen!

CSÖDÖR *(nekünk)* Naná, hisz Kohlhaas Mihály volt az én tenyésztőm! Úgy is mondhatnám: a teremtőm. Ő választotta ki a csödört és azt a sárló kancát, akiknek nászából létrejöttem, ő határozta meg a fogantatás időpontját, ő vezette be édesanyámba apám hímveszejét, majd ő segített a világra mellső lábamnál fogva egy nem túl gyengéd, ám jótekonny mozdulattal.

Ezalatt a Csődör felveszi a frakkot és a lakkcipőt, a Kanca pedig belebújik egy fekete estélyibe. Végigmérik egymást.

CSÖDÖR Szép lovak voltunk.

KANCA A legszebbek! *(egy mészdarabbal két párhuzamos vonalat húz a földre)* Ez a lipcsei út.

CSÖDÖR *(két farönköt tesz egymástól másfél méterre, támlájukra ráfektet egy seprűt)* Kohlhaas Mihály abrakján nőttünk fel, az ő mezein tanultuk a vágatát, s az ő keze által nyertük bőrünkre azt a fájdalmas billogot, amit azóta is büszkén viselünk.

KANCA Te büszkén.

CSÖDÖR Én büszkén.

KANCA Ez az az út, ami Kohlhaasenbrückből Lipcsébe vezet.

CSÖDÖR Úgy másfél éve...

KANCA Húsz hónapja.

CSÖDÖR Tucatnyi testvérünkkel...

KANCA Tizenöt.

CSÖDÖR Tizenöt testvérünkkel külső országba kocogtunk, mikor egyszer csak...

KANCA A Lipcse felé vezető úton, Brandenburg és Szászország határán, már szász oldalon... *(csönd, a Csődörhöz)* Most mi van?! *(csönd)*

CSÖDÖR Egy pompás lovagvárhoz értünk.

A lovak a háttérben álló ládához lépnek.

CSÖDÖR A világnak mindörökké áldania kellett volna Kohlhaas Mihály emlékezetét, ha egy napon...

KANCA Meg nem hülyül.

CSÖDÖR Az egyik erénye el nem hatalmasodik fölötte.

2. JELENET

A lovak kinyitják a ládát. Zene. A ládából kilép Kohlhaas, aztán Herse. Kohlhaas elindul a közönség felé, de a székekre tett seprű az útját állja. Odainti Hersét.

KOHLHAAS Herse!

HERSE *(nézi, körbejárja a sorompót)* De hát ez nem lehet itt! Ennek nem kéne itt lennie! Húsz éve járok erre, de soha nem volt itt sorompó!

KOHLHAAS Bizonyára nem véletlen, hogy most viszont itt van. Menj föl a várba, és kerítsd elő a kapust!

HERSE Én azt mondom, uram, ez csak valami faág, keresztbe esett itt az úton, rúgjuk arrébb, és menjünk tovább.

KOHLHAAS *(derűsen, de nyomatékkal)* Herse!

HERSE Jól van, jól van... *(morogva el)*

KOHLHAAS *(utána kiált)* Vízet is hozzá!

Herse elindul a láda felé.

KOHLHAAS *(a sorompó felé mutat)* A vár arra van!

HERSE A vödör meg erre.

Herse kiveszi a vödröt a ládából és a vár felé el. Kohlhaas a Kancához lép, paskolja az oldalát.

KOHLHAAS Jól van, szépség, mindjárt megyünk tovább! Lábat! *(ütögeti a lábát, hogy emelje föl)* Lábat! *(vizsgálja a patáját)*

VÁRNAGY Állj! Azonnal megállni! Álljon meg az a lócsiszár!

A várnagy feldúltan közeledik, gombolja a nadrágját.

KOHLHAAS *(kedéllyel)* Hiszen állok!

VÁRNAGY Nem látod a sorompót?!

KOHLHAAS Mondd, miféle új szokás ez?

VÁRNAGY Földesúri kiváltság. A tronkai Vencel úrfi kapta.

KOHLHAAS Vencelnek hívják az urad? Hát az öreg báró?

VÁRNAGY Meghalt.

KOHLHAAS Kár érte. Rendes öregúr volt. Egyszer töltést emeltetett, mert az egyik kancám a lábát törte. Tavaly vagy tavalyelőtt, amikor...

VÁRNAGY Vámot kell fizetned!

KOHLHAAS Vámot?

VÁRNAGY Baj?!

KOHLHAAS Végül is számítottam rá, hogy előbb-utóbb itt is lesz védővám. Most, hogy már a szászok is tenyésztenek.

VÁRNAGY Lovanként két garas.

KOHLHAAS *(pénzt ad)* Fogd, itt van, harmincnégy. És még egy, az egészségedre.

VÁRNAGY *(dünnyögve nézi a pénzt)* Tizenhét lovad van, mi? Tizenhét...

A várnagy elteszi a pénzt. Csöndben állnak.

KOHLHAAS Nem nyitod fel a sorompót?

VÁRNAGY *(sértett méltósággal)* Várnagy vagyok!

KOHLHAAS Csak amíg áthajtom a lovakat! *(csönd, kiált)* Herse!

Csönd. Kohlhaas a sorompóhoz lép, hogy felnyissa, de a várnagy odarohan.

VÁRNAGY Hé, hé, hé! Passzusod van?

KOHLHAAS Passzus? Minek?

VÁRNAGY Lovakat... át a határon... engedély nélkül?

KOHLHAAS Már többször jöttem erre, de sose kértek tőlem ilyen iratot!

VÁRNAGY Nincs?

KOHLHAAS Ismerem a mesterségemre vonatkozó tartományúri rendelkezéseket, de ilyen passzusról nem hallottam! *(csönd)* Kérlek, ma még messzire kell eljutnom!

VÁRNAGY Vagy kiváltod itt helyben, vagy mehetsz vissza oda, ahonnan jöttél! *(nyújtja a markát)*

KOHLHAAS Kiváltom Drezdában.

VÁRNAGY Ahhoz, hogy eljuss Drezdába, előbb át kell jutnod ezen a sorompón.

KOHLHAAS Ez méltánytalan!

VÁRNAGY Micsoda, a kufárok megkopasztása?!

A vár tornácán Vencel és barátai bukkannak fel összekapaszkodva, üvöltve énekelnek.

VENCELÉK Azt írja a Biblia,
 hogy Jézus az Úr fia,
 Vízen járt és prédikált,
 ha szomjas volt, bort csinált.

Könyörgünk Jóistenünk,
 szánd meg szomjas nemzetünk,
 A Rajnát, a Majnát
 Változtassad borrá!
 Az Elbát, az Oderát
 Változtassad borrá.

Volt egy pap, egy nagy piás,
 Úgy hívták, hogy Júdeás...

Siegfried észreveszi Hersét, aki egy vödör vizet hoz a lovaknak.

SIEGFRIED Hé, te! Gyere csak ide! *(Herse odamegy)* Adj egy kis bort a vödrödből!

HERSE Ez víz...

VENCEL Adj hálát Istennek, paraszt! Tudod, kivel találkoztál? Én vagyok a nagy csodatévő tronkai Vencel! Akarod, hogy borrá változtassam a vizedet? Akarod?

HERSE *(bizonytalanul)* A lovaknak viszem...

VENCEL Akarod!

Günther kiveszi a vödröt Herse kezéből. Vencel a vödör fölé áll, a sliccével babrál.

VENCEL Jöjj csak nagy, jöjj csak nagy transzmutáció,
 Nyílj csak meg, nyílj csak meg égi régió,
 Történj meg kétes
 atomi rebellió!

Günther beledugja a mutatóujját a vödörbe, majd a középső ujját megnyalja.

GÜNTHER Mennyei!

SIEGFRIED Kánai furmint!

GÜNTHER Gecsemáné tramini!

VENCEL *(Hersének)* Igyál!

HERSE Nem!

Günther és Siegfried röhögve lefogják Hersét, hogy Vencel beleönthesse a szájába a vizet. Kohlhaas odasiet.

KOHLHAAS Uram, ha elfogyott az italtok, én szívesen adok! Eladni való borom nincs, de ha meg nem sértelek...

GÜNTHER Odanézz, Vencel, lovak!

Vencelék körülállják a lovakat.

SIEGFRIED *(nézi a Csödör fogait)* Hány éves ez a herélt?

KOHLHAAS Csödör az, uram. Négy múlt.

GÜNTHER Nekem inkább ez a kanca tetszik!

SIEGFRIED Nem rossz...

GÜNTHER Ragyogó állat!

SIEGFRIED Jó sok földet kitakar!

GÜNTHER Olyanok ezek, mint a szarvasok! Különbeket még Bécsben sem látni!

KOHLHAAS A lovaim nem különbek azoknál a lovagoknál, akik majd megülik őket. *(kissé meghajol)*

VENCEL *(Güntherhez)* Tetszik neked?

GÜNTHER Iszonyúan!

VENCEL *(Kohlhaashoz fordul)* Mennyiért adod őket?

KOHLHAAS Harmincöt arany.

VENCEL Húsznál nem érnek többet.

KOHLHAAS Fél évvel ezelőtt harmincat kínáltak értük.

VENCEL Mondom, húsz.

KOHLHAAS Adj értük harmincat, és tiéd a két állat!

GÜNTHER Annyit megérnek, Vencel!

VENCEL A húsz arany is sok értük.

KOHLHAAS Lipcsében megkapom értük a negyvenet is.

VENCEL Akkor menj Lipcsébe!

Vencel indul kifelé. Günther és Siegfried követi.

KOHLHAAS *(int, hogy induljanak)* Herse!

VÁRNAGY *(eléáll)* Passzust!

KOHLHAAS *(Vencel után kiált)* Uram, még egy pillanatra, megbocsáss! *(Vencel visszafordul)* Csak most értesültem az új vám-rendeletéről... még nem tudtam beszerezni a szükséges passzust.

VENCEL Milyen passzust?

VÁRNAGY Tudod, uram, a passzust!

VENCEL És?

KOHLHAAS Kérlek, uram, ez egyszer még tekints el ettől!

VÁRNAGY Uram, passzus nélkül nem mehet tovább!

KOHLHAAS Drezdában kiváltom a jegyzőnél!

SIEGFRIED *(a várból)* Vencel!

VENCEL Jól van már! *(a várnagyhoz)* Hadd menjen! *(indul)*

VÁRNAGY *(Vencel után lohol)* De uram, mi a biztosíték, hogy valóban kiváltja? Én azt mondom, tartsuk vissza zálogul a két feketét! Ha kiváltja, viheti őket, ha meg nem...

KOHLHAAS Én azért vagyok úton, hogy a lovakat eladjam!

SIEGFRIED Vencel!

VÁRNAGY Látod, uram, ennek semmi se jó!

GÜNTHER *(a várból)* Vencel, gyere már!

VENCEL Jó, akkor hagyja itt a lovakat, különben nem mehet tovább!

Vencel a többiek után siet. Csönd.

VÁRNAGY A szabály az szabály.

KOHLHAAS *(pénzt ad Hersének)* Vigyázz rájuk, mint a szemed fényére! El ne mozdulj mellőlük! Beszerzem ezt a... aztán jövök értetek.

HERSE *(keserves képpel áll)* Mikor? *(a távozó Kohlhaas után kiált)* Mikor?!

3. JELENET

A Csődör egy citromot ráz ki a nadrágja szárából, és a várnagy felé rúgja. A várnagy hurkot vet a lovak nyakába, és egy ostorral nógatni kezdi őket. A lovak küszködve vonszolják a ládát. A várnagy ledől egy nyugágyba.

LOVAK Ki harcimén nyakába húz igát,
és háموkat, mi elszorít gigát,
az rossz cseléd, az vétkezik nagyot
- úgy homlokon rúgnám a várnagyot!

A kéz, amely nógatva ostoroz,
ki élvezé, ha fájdalmat okoz,
ki bőrömmön örök nyomot hagyott
- úgy homlokon rúgnám a várnagyot!

Ki éjjel-nappal másokat zrikál,
ki durva zablával domesztikál,
ki sokat kér, de nem ad sok zabot
- úgy homlokon rúgnám a várnagyot!
A lovak lerogynak a földre.

4. JELENET

Kohlhaas jön, egy papírt tart elé a várnagy orra elé.

KOHLHAAS   A szabály az szabály...

VÁRNAGY   *(bele sem olvas a papírba)* Mi van?!

KOHLHAAS   A drezdai jegyző végzése.

VÁRNAGY   Mi?!

KOHLHAAS   Tronkenburgban senki nem köteles kiváltani semmiféle passzust!

VÁRNAGY   Miféle passzust? *(hosszan néz Kohlhaas szemébe)* Lusta dögök, vidd őket a fenébe!

Kohlhaas meglátja a kimerülten szuszogó lovakat.

KOHLHAAS   Ki engedte meg tronkai Vencelnek, hogy a lovaimat munkára fogja?!

VÁRNAGY   Csak leszolgálták a zabot, amit kaptak.

KOHLHAAS   Hagytam én pénzt abrakra!

VÁRNAGY   Kinél?

KOHLHAAS   A szolgálmnál.

VÁRNAGY   Á, szóval ezért volt mindig részeg...

KOHLHAAS   Kicsoda?! Herse?!

VÁRNAGY   Átkozott paraszt! Dacoskodott, visszapofázott, mindent fölforgatott itt nekem! Még szerencse, hogy hamar elette innen a fene!

KOHLHAAS   Herse elment?!

VÁRNAGY   *(röhög)* Megugrott az öreg a pénzzel.

KOHLHAAS   Hazudsz!

VÁRNAGY   Hé, vigyázz a szádra!

KOHLHAAS   *(a lovakhoz lép)* Még soha nem voltak befogva!

VÁRNAGY   Fogd a dögöket és takarodj!

KOHLHAAS   *(végigsimít a Kanca hátán)* Ütötted őket?!

Vencel szalad ki a várból, a falnak támaszkodva okádik. Kohlhaas odalép hozzá.

KOHLHAAS   Uram! Én nem ezeket a gebéket hagytam itt! Az én lovaim negyven aranyat értek!

VENCEL   Mi van?

VÁRNAGY   Azt állítja, hogy ezek nem az ő lovai!

KOHLHAAS   Inkább átadom őket a sintérnek, mint hogy szégyen szemre így vigyem haza őket!

VÁRNAGY   Nem akarja visszavenni a lovait!

VENCEL   Akkor ne vegye!

VÁRNAGY   Megtartsuk őket?

VENCEL   Tőlem...

KOHLHAAS   Uram...

Günther és Siegrfried okádva be.

KOHLHAAS   Uram, engem itt már egyszer megkárosítottak!

VENCEL   Kicsoda?

KOHLHAAS   Te, uram, te!

VENCEL   Na állj el innen!

KOHLHAAS   Alázattal kérlek, tronkai Vencel...

VENCEL   Szedjétek már le rólam ezt a kupecet!

VÁRNAGY   Nem hallottad, takarodj!

KOHLHAAS   Uram...

VENCEL   Rád uszítsam a kutyákat?!

Günter és Siegfried veszetten csahol Kohlhaas felé.

KOHLHAAS   Ne feledd, tronkai Vencel, olyan államban élünk, ahol egy kupec is érvényesítheti a jogait, akár egy úrral szemben is, ha nála az igazság!

Vencelék röhögve ki. Csönd. Kohlhaas a lovait hátrahagyva el.

KANCA   Ez meg hova megy?! *(utána kiált)* Kohlhaas! Kohlhaas Mihály, itt felejtettél minket!

A várnagy bezárja a lovakat a ládába, csak a fejük látszik ki.

5. JELENET

Ülnek a ládában. A Kanca sírva fakad. Sír. Zokog. Bömböl.

CSÖDÖR   Ne zajongj már! Hallod?! Vissza fog jönni, nem hagy itt minket! Ő nem olyan, hallod?! Vissza fog jönni!

KANCA   Nem azért zajongok!

CSÖDÖR   Hát miért?

KANCA   Maga miatt.

CSÖDÖR   Mi?!

KANCA   Igen, mert maga olyan... olyan...

CSÖDÖR   Mi a probléma?

KANCA   Észre se vesz!

CSÖDÖR   Én nem szoktam kancákkal diskurálni!

KANCA   De mást... mást szokott velük csinálni! *(csönd)*

CSÖDÖR   Mit képzelsz te magadról?! Ide figyelj! Majd akkor foglalkozok veled, ha eljön az ideje. De addig várj szépen a sorodra! Szépen, türelemmel. És csak akkor beszélj, ha kérdezlek!

KANCA   De hát soha nem kérdez!

CSÖDÖR   Erről van szó!

6. JELENET

Lisbeth dalol a gyerekeknek. A két gyerek két kispárna.

LISBETH   Ha jó tanuló leszel,
finom tyúkot eszel,
ám aki rossz tanuló,
megeszi a vaddisznó.

CSÖDÖR   Luther doktor stúdiumokra való buzdítása gyermekeknek.

LISBETH   Ki nem viselkedik,
pálcával elverik,
ám aki szófogadó,
szereti az oktató.

Kohlhaas lép be, Lisbeth felugrik, a nyakába borul, hosszú, néma ölelés.

KOHLHAAS   Herse? Itthon van?

LISBETH   Itthon, szegény. Most már talán megmarad.

KOHLHAAS   Miért? Beteg?

LISBETH   De jó, hogy itt vagy!

Kohlhaas lefejtí magáról az asszony karjait, a ládához lép, kinyitja.

KOHLHAAS   Mit műveltél Tronkenburgban? Nem vagyok veled túlságosan megelégedve! *(csönd)* Hogy hagyhattad ott a lovakat?!

HERSE   *(a ládából)* E-ke-ge-te.

KOHLHAAS   Mi van?!

LISBETH   Elkergették.

KOHLHAAS   Mi van, be vagy rúgva? Beszélj rendesen!

Herse előmászik a ládából - a feje be van kötve, csak a szeme és a szája látszik ki.

KOHLHAAS   Úristen, hogy nézel ki?!

LISBETH El van törve az álkapcsa.

KOHLHAAS Micsoda?! Hogy tört el? Eltörték?

LISBETH Hagyd most, szegényt...

KOHLHAAS Ki törte el?

LISBETH Gyere! *(húzza a karjánál fogva)* Lipót, Henrik, itt van édesapátok!

HERSE *(biceg utánuk és gesztikulálva magyaráz)* Tongai encel... eg a árnagy... tongai... tongai...

KOHLHAAS Tronkai Vencel?

HERSE Eg a árnagy.

KOHLHAAS Várnagy? Megvertek?!

HERSE *(bólogat)*

KOHLHAAS Nyilván rászolgáltál! Részegekstedtél, visszapofáztál!

HERSE *(rázza a fejét, nyögve tiltakozik)* Eeenee...

KOHLHAAS Hát akkor?! Miért vertek meg? Mit műveltél Tronkenburgban?!

HERSE Ínozzák a ovagat... ovagat! *(eljátssza, hogy a lovakat befogták hámba, és szántottak velük)* Ántani... ántani a ovagat!

KOHLHAAS Lovakat?! Szántani? Egy kis munkába még nem pusztultak volna bele! Azért lovak, hadd szántsanak! Te meg nem hagytad, mi?! Jól tették, hogy megvertek!

HERSE *(rázza a fejét, hevesen tiltakozik)* Én ántottam... ántottam!

KOHLHAAS Te szántottál?! Akkor meg miért vertek meg?!

HERSE *(négykézlábra ereszkedik, rőfög)* Isznóóó... óla... isznó...

KOHLHAAS Mi van?

LISBETH Disznó.

KOHLHAAS Disznóól?

HERSE *(bólogat)* Ovagat ele... ele ólba... ovagat...

KOHLHAAS Ki kellett pucolnod a disznóólat?

HERSE *(rázza a fejét)* Ovagat... ovagat!

LISBETH A lovakat bevitték a disznóóolba?

HERSE *(Lisbethre mutat, hevesen bólogat)* Ovagat!

KOHLHAAS Ugyan már, Lisbeth, lovakat a disznóóolba?!

LISBETH Biztos nem volt hely az istállóban!

HERSE Ozos a ó... ozos a ólba... *(mutatja, hogy a lovak bepiszkolódtak az ólban)* Én... ittem ovagat... údadóhoz...

KOHLHAAS Vitted a lovakat... Hova vitted?

HERSE Údadóhoz. *(eljátssza, hogy fürdeti a lovakat)*

KOHLHAAS Úsztatóhoz. Levitted a lovakat az úsztatóhoz.
Herse némán mutogat.

KOHLHAAS A kapunál... nem engedtek ki a kapun. Elkaptak... lerántottak a nyeregből... ütöttek... botokkal... nagy botokkal. Micsoda, ráderesztették a kutyákat?!

Csönd. Herse a földön fekszik, nyöszörög, liheg. Kohlhaas odalép hozzá, felsegíti.

KOHLHAAS Jól van, öreg... ne haragudj! Lisbeth, hozz neki egy üveg bort!

Herse visszamászik a ládába. Kohlhaas áll, háttal Lisbethnek. Lisbeth szótlanul figyel. Hosszú csönd.

LISBETH Ne menj oda! Ezek állatok! Ne kezdj ki velük! Soha nem lesz vége!

KOHLHAAS No nézd már, majd' elfelejtettem! *(egy szelencét akaszt Lisbeth nyakába)* Vásárfia! *(a gyerekekhez lép)* Légy jó, Henrik, te is, Lipót! Fogadjatok szót édesanyátoknak!

LISBETH Hisz még csak most jöttél!

KOHLHAAS Menni kell! Muszáj!

Kohlhaas indul, de az ajtóban megáll. Csönd.

LISBETH Siess haza hozzám!

KOHLHAAS Madárkám!

Kohlhaas el.

7. JELENET

Tronkenburg. A várnagy elővezeti a lovakat.

GÜNTHER Tíz arany a csődörre!

VENCEL A kanca nyer!

GÜNTHER Siegfried?

SIEGFRIED Hús arany.

GÜNTHER Melyikre?

SIEGFRIED Mindkettőre és egyikre sem.

GÜNTHER Micsoda?!

SIEGFRIED Holtverseny.

GÜNTHER Hülye vagy, Siegfried?! Nincs esélyed!

VENCEL Látszik, hogy nem a saját pénzeden játszol!

SIEGFRIED Kinek van itt saját pénze, gyerekek? *(röhögnek)*

A lovak közben beleguggoltak egy-egy lavórba.

VENCEL Na, csapjunk a lovak közé!

A várnagy ostorral végigver a lovak hátán, akik a lavór oldalát fogva megpróbálják előre lendíteni magukat.

VENCELÉK Fogadok, hogy fej lesz
 Fogadok, hogy írás.
 Fogadok, hogy nevetés,
 Fogadok, hogy sírás.

Fogadok, hogy harminc,
 Fogadok, hogy nulla.
 Fogadok, hogy alszik.
 Fogadok, hogy hullá.

Fogadok, hogy Hágen,
 Fogadok, hogy Trisztán.
 Fogadok, hogy fröccsnek,
 Fogadok, hogy tisztán.

Fogadok, hogy szűzlány,
 Fogadok, hogy néember,
 Fogadok, hogy üzbég,
 Fogadok, hogy héber.

Fogadok, hogy Káin,
 Fogadok, hogy Ábel.
 És ha mégis vesztek,
 Fogadok, hogy más nyer.

8. JELENET

ÜGYVÉD A jogeset világos. Az a körülmény, hogy a lovakat törvényellenesen fogták ott, döntő lehet az ügyben. A követelés, hogy a lovakat egészségesen adják vissza, még abban az esetben is jogos volna, ha valaki föltételezi, hogy a lovak csak véletlenül betegedtek meg. Nem lesz nehéz dolgunk.

KOHLHAAS Szigorú, de méltányos kártérítést kívánok!

ÜGYVÉD *(tollat vesz elő, jegyzeteli)* Azaz?

KOHLHAAS A bűnösök törvényes megbüntetése, a lovaknak előző állapotukba való visszaállítása, és a kár megtérítése, amelyet én és Herse szolgám a tronkai Vencel által elszenvedtünk.

ÜGYVÉD A szolgának mennyi jár?

KOHLHAAS Ami a várban maradt. Négy váltás fehérenemű, kengyel, nyereg.

ÜGYVÉD Az annyi mint?

KOHLHAAS Talán tizenöt arany.

ÜGYVÉD Nem hallgathatom el, hogy maga a perköltség ennél többre is rúghat.

KOHLHAAS *(jókorá pénzeszacskót tesz az asztalra)* Előlegnek elég lesz?

9. JELENET

Még mindig a lóverseny. A kimerült lovak vonszolják lavórjukat a cél felé. Vencelék vedelnek és rekedt üvöltésekkel biztatják őket.

GÜNTHER Gyere, gyere, gyere, gyere!
VENCEL Úgy, ahogy vagytok! Úgy ahogy vagytok! *(mert a Kanca vezet)*
GÜNTHER Mozogj már!
VENCEL A tied már nem bírja!
GÜNTHER A csődör nyer!
VENCEL A kanca!
SIEGFRIED *(röhög)* Holtverseny...
GÜNTHER Hagyd már ezt a hülyeséget!
VENCEL *(a várnagyhoz)* Sózz már oda neki!
A várnagy végighúz rajtuk ostorral. A lovak ki. Vencelék hujjogva utánuk.

10. JELENET

KALLHEIM Olvastam a beadványod. Gyalázatos história.
KOHLHAAS Valóban az, kancellár uram.
KALLHEIM Miért nem fordultál ügyvédhez?
KOHLHAAS Drezda legkitűnőbb jogtudósát bíztam meg az ügyel, uram.
KALLHEIM És?
KOHLHAAS Akár kútba is dobhattam volna a pénzem.
KALLHEIM Elügyetlenkedte a dolgot?
KOHLHAAS Benyújtottuk a periratot, aztán hónapokig semmi. Akárhányszor érdeklődtem, az ügyvéd nyugtatgatott, de a végzés csak nem érkezett meg. Január elején aztán a tudtomra adta, hogy a panaszt felsőbb utasításra teljesen elsüllyesztették.
KALLHEIM Kicsoda?!
KOHLHAAS Bizonyos Hinz és Kunz urak. Mint megtudtam, mindketten rokonságban állnak a tronkai Vencellel.
KALLHEIM Utána nézünk.

KOHLHAAS Az ügyvéd azt tanácsolta, hogy ne fárasszam magam tovább, vegyem át a lovaimat úgy, ahogy vannak. Végül azt is hozzá-tette, hogy amennyiben ebbe nem nyugodnék bele, a további megbízatástól kíméljem meg őt, s keressek más ügyvédet.

KALLHEIM A disznó!

Kallheim almával kínálja Kohlhaast.

KOHLHAAS Köszönöm, nem... Kérvényemmel ezért fordulnék magához a fejedelemhez.

KALLHEIM És nagyon jól teszed! Öszinte felháborodással olvastam a beadványod, s biztos vagyok benne, hogy a fejedelem sem lesz ezzel másképp. Tolmácsolni fogom a kérésedet.

KOHLHAAS Örök hálám, uram!

KALLHEIM És most térj vissza otthonodba! Ígérem, a fejedelem kegyes hatalma által nem sokára jóvátételnek az ellened elkövetett sérelmek.

11. JELENET

A lóverseny a célegyenesbe ér. A lovak már alig vonszolják magukat.

GÜNTHER Mozogj már!

VENCEL Emeld a segged!

GÜNTHER Már csak pár méter!

VENCEL Gyere, gyere, gyere, gyere!

GÜNTHER Kibírod!

VENCEL Szaladj, kis kancám, szaladj szépen!

GÜNTHER Na még egy kicsit!

A lovak egyszerre érnek a célba.

VENCEL *(a várnagyhoz)* Na?!

VÁRNAGY Nem is tudom... talán a... nem, nem... Holtverseny!

VENCEL Micsoda?!

VÁRNAGY Holtverseny, uram.

VENCEL Ez képtelenség! Ilyen nincs!

GÜNTHER *(Siegfriedhez)* Ördögöd van, barátom! *(fizet)*

SIEGFRIED *(elteszi a nyereményt)* Ugyan már! Csak megfigyeltem, hogy amióta igáslovak lettek, mindenhova fej-fej mellett mennek.

VENCEL Ez csalás!

Kallheim gróf, aki eddig félrehúzódva figyelte az eseményeket, előlép.

KALLHEIM Ugyan már! A szerencse alapja a jó megfigyelés. Vencel!

VENCEL *(szalad felé) Kallheim! (átöleli)*
Az urak kimennek, a lovak énekelnek.

CSÖDÖR Ha megegyező a fejhossz,
 Úgy hívják, hogy holtverseny.

KANCA Ha nekem nem jó s neked rossz.
 Úgy hívják, hogy holtverseny.

EGYÜTT Ha minden versenyző megholt,
 Úgy hívják, hogy holtverseny.
Elterülnek a földön.

12. JELENET

Kohlhaas az asztalnál olvas, Lisbeth terít.

KOHLHAAS Hallgasd csak, mit ír Luther doktor! *(felolvas)* Ha egy nagyúr zsarnoki módra, törvénytelenül cselekszik, akkor a többiekkel egyenlővé válik, lemond a személyét illető felsőbbiségről, vagyis méltán elveszíti jogát alattvalóival szemben, *per naturam relativorum*, a viszonyok természeténél fogva. Mert az úr és a szolga kölcsönösen vannak egymásnak összekötelezve. *(behajtja könyvet)* Hallod?! Kölcsönösség!

LISBETH Gyere enni, Mihály...

KOHLHAAS Kismadaram, figyelsz te rám egyáltalán?

LISBETH Úgyis tudom, miről beszélsz. Vagy Luther Márton vagy tronkai Vencel.

KOHLHAAS Luther doktor mondta azt is, hogy ha még egyszer nősülnöm kéne, kőből kéne faragni magamnak engedelmes asszonyt!

LISBETH Mondott ennél szebbeket is.

KOHLHAAS Bizony, sok szépet mondott!

LISBETH Isten a nőket kis fejjel és széles csípővel teremtette, mert kevés a bölcsességünk, de sok a ganajunk.

KOHLHAAS *(nevet)* Lisbeth!

LISBETH Ja, meg hogy finggal kell elűzni az ördögöt.
Herse lép be.

HERSE Levél jött, uram!

KOHLHAAS *(mohón a levél után nyúl)* Honnan?!

HERSE Drezdából!

LISBETH Végre!

KOHLHAAS *(miközben feltépi a borítékot)* Látod, Herse, az uralkodó végtelen kegyelme még az ilyen öreg dohogó parasztocskákra is kiterjed! Így becsüld meg magad ezután!

HERSE Visszakapom a gatyáimat!?

LISBETH *(a gyerekeknek)* Most minden megint olyan lesz, mint régen!
Kohlhaas beleolvass a levélbe, elkomorodik.

LISBETH Mi az? Mit ír? *(csönd)*

KOHLHAAS *(Hersének)* Szólj át Jünger úrnak. Beszédem van vele!

HERSE Fehérneműről nem ír?

KOHLHAAS Menj!

Herse kimegy. Kohlhaas papírt és tollat vesz elő, írni kezd.

LISBETH Mihály...

KOHLHAAS Csomagolj össze a gyerekeknek! Elutaztok Schwerinbe, édesanyádhoz.

LISBETH Schwerinbe?! *(csönd, Kohlhaas ír)* És te? *(csönd)* És te?

KOHLHAAS Elintézek egy-két dolgot, aztán megyek utánatok.

LISBETH Mikor? *(csönd)* Mit akarsz csinálni? *(csönd)* Haza kell hoznod a lovakat!
(csönd) Ha nem hozod haza a lovakat...

KOHLHAAS *(ráüvölt)* Ez nem a te dolgod!
Belép Jünger tisztartó.

SZOMSZÉD Adjon az Isten egészséget!

KOHLHAAS Adjon!

SZOMSZÉD Mikor jöttél?

KOHLHAAS Gyere, ülj le!

SZOMSZÉD Megyek a malomba, kinn vár a szekér...

KOHLHAAS Csak egy perc! *(megragadja Jünger karját, és lehúzza maga mellé egy székre)*

SZOMSZÉD Jó hír?

KOHLHAAS Lisbeth, hozz bort!

SZOMSZÉD Visszakapod a lovakat?! *(csönd; Lisbethhez fordul)* Gyerekek jól vannak?

KOHLHAAS Tudom, hogy régóta tervezed a majorsággal határos földek megvásárlását. *(csönd)* Mennyit adnál a szászországi és brandenburgi birtokaimért? Házért, földért, ingóért és ingatlanért mindenestül.

SZOMSZÉD Elköltöztök?

KOHLHAAS *(odatolja elé a szerződést)* Már csak az összeget kell beírni... meg persze a bánatpénzt, ami neked jár, ha az alkuól négy hét alatt visszalépnék. Mondj egy árat!

SZOMSZÉD Nem is tudom...

KOHLHAAS Mondj egy árat! Bármit!

SZOMSZÉD *(nézi a szerződést)* Fogalmam sincs...

KOHLHAAS Én ezerhatszázért vettem. Neked odaadom... mondjuk... a negyedéért.

SZOMSZÉD Mihály...

KOHLHAAS Négyszáz arany.

SZOMSZÉD Csak az itteni földed ér annyit!

KOHLHAAS A lovaimat persze megtartom. Meg néhány fegyvert. *(csönd)* Csak alá kell írnod! *(a kezébe adja a tollat)*

Jünger Lisbethre néz. Lisbeth Kohlhaast nézi merev arccal. Csönd. Jünger valamit kisatíroz a szerződésben.

SZOMSZÉD A bánatpénzről szóló pontot kihúdom. Négy hétig még szabadon meggondolhatod magad. *(aláírja a szerződést)*

KOHLHAAS Nem fogom meggondolni.

SZOMSZÉD Előleg?

KOHLHAAS A vételár negyede.

SZOMSZÉD Estig összekaparom.

Kezet fognak. Jünger ki. Lisbeth közben fölemeli az asztalról a szerződést, nevetve tépkedi. Kohlhaas meglátja, odarohan, ki akarja csavarni a kezéből a szerződést. Dulakodnak.

KOHLHAAS Mit csinálsz?! Add ide! Lisbeth! Lisbeth!

LISBETH *(hisztérikusan)* Ha szeretsz még, engem és a gyerekeket, akiket szültem neked, ha máris el nem taszítottál bennünket...

KOHLHAAS Lisbeth!

LISBETH *(kiabál)* Értelek én, semmi se kell már neked, csak lovak meg fegyverek, minden mást elvehet tőled, aki akar!

Kohlhaas megragadja Lisbethet, rázza, ordít az arcába.

KOHLHAAS Lisbeth! Isten megáldott engem asszonnyal és gyerekekkel, kívánjam talán, ma először, hogy ez bárcsak másképp volna?!

Csőnd. Kohlhaas elengedi Lisbethet, aki a földre rogy. Kohlhaas támo-lyogva elindul az ajtó felé. Az ajtóban megáll. Hosszú csönd.

KOHLHAAS Lisbeth... Ezek engem kiröhögtek! Ezek rámuszították a kutyákat! *(csönd)* Mondd, tényleg azt akarod, hogy menjek el Tronkenburgba, kérjem meg azt a hülyét, hogy adja vissza a lovaim, és szégyen szemre kullogjak haza hozzád? *(megfordul, ránéz)* Tényleg ezt akarod?

KANCA Igen!

CSÖDÖR Pszt!

Lisbeth sírva rázza a fejét. Kohlhaas odasiet hozzá, hevesen magához szorítja.

KOHLHAAS Látod, látod!

LISBETH Ha a fejedelem elé járulsz a kérelmeddel, szerényen, ahogy illik...

KOHLHAAS A kancellár is tronkai!

LISBETH De a fejedelem!

KOHLHAAS Képtelenség hozzá bejutnom! *(csönd)* Menj szépen, csomagolj!

LISBETH Nekem talán sikerülne.

KOHLHAAS Neked, madárkám? Hogy csinálod, beröpülsz hozzá?

Kohlhaas az összegyűrt szerződést rendezgeti.

LISBETH Schwerinben volt egy gyerekkori barátnőm, aki Drezdába ment férjhez, a fejedelem szakácsához.

KOHLHAAS És?

LISBETH Egyszer üzent, hogy látogassam meg.

KOHLHAAS Hol laknak ezek a te barátnődék?

LISBETH Hát hol?

KOHLHAAS Bent? Bent a rezidenciában?!

LISBETH Ott, ott!

Kohlhaas zihál, a hirtelen jött örömtől szólni is alig tud.

KOHLHAAS És akkor az lehet, hogy... hogy a szakács... a kérvényt... az ebéddel együtt... *(Lisbeth nyakába borul, összecsókolja)* Lisbeth! Madárkám!

LISBETH Látod, Mihály, látod?!

Kohlhaas csókolva vetkőzteti Lisbethet, aki szenvedélyesen viszonzza csókjait.

KOHLHAAS Mindent odaadok neked! Mindent! Mindent odaadok! A periratot, az ügyvéd feljegyzéseit, a törvényszék és a kancellária válaszlevelét! Szólok Hersének, hogy fogja be a két pej! A leggyorsabb lovaimat adom neked! Angyal!

Kohlhaas hirtelen abbahagyja a szeretkezést, és sietve ki. Lisbeth néz utána.

13. JELENET

Gyászzene. A lovak leterítik a ládát egy fekete lepellel, Lisbeth felül rá, a ruháit rendezgeti. Herse jön, karján a két kispárna. Kohlhaas lép be, lassan közeledik a ravatalon ülő Lisbethhez - nézik egymást.

HERSE A szakácsot már vagy éve kirúgták. Egy fogadóban kellett megszállnunk. Másnap elmentünk kihallgatást kérni a fejedelemtől, de csak a kapuig jutottunk. Anyátok sírt, hogy úgy látszik már, dolga végezetlenül kell hazajönnie. Egyszer csak, ahogy ott állunk, kinyílt a kastély kapuja, és kigördült rajta a fejedelmi hintó. Anyátok odaugrott, hogy bedobja a kocsiba az írást... de egy rohadék gárdista lenyúlt a bakról és lándzsanyéllel mellbe vágta szegény anyátokat. Ölben vittem a fogadóba. Amíg magánál volt, a Bibliát lapozgatta... a körmével aláhúzott egy sort.

A Kanca odaviszi Lisbethhez a nyitott Bibliát, Lisbeth aláhúz benne egy sort, és lefekszik. A Kanca odaviszi Kohlhaashoz a Bibliát.

- HERSE   Bocsáss meg a te ellenségeidnek, tégy jót azokkal is, akik gyűlölnek.
Kohlhaas elhajítja a Bibliát.
- KOHLHAAS   Úgy ne bocsásson meg nekem soha az Úr, mint ahogy én a tronkai Vencelnek megbocsátok!
A lovak beleteszik Lisbethet a ládába. Herse a ládát leszögeli.
- CSÖDÖR   Úgy temette el, akár egy hercegnőt. Selyem szemfödél, ezüst-rojtos párnák, ércel gazdagon kivert tölgyfakoporsó, nyolc könyék mély, terméskővel és mésszel kibélelt sírgödör, faragott márvány fejfa, hetven siratóasszony, hatszázötven, félkilós viaszgyertya...
- KOHLHAAS   Herse! Hajlandó vagy velem Tronkenburgba jönni, a négy sarkánál felgyújtani a várat, s hajánál fogva vonszolni bitó alá a tronkai Vencelt?
- HERSE   És a várnagy?!
- KOHLHAAS   A tiéd.

14. JELENET

Vencel sütkérezik. Güntherék szórakoztatják. Siegfried énekel, Günther táncol.

- SIEGFRIED   A szarvasok között a nő,
A zsenge húsú kis ünő.
Vigyázz, ünőcske jól vigyázz,
Hátulról ló a nagy vadász!
- Felajzza máris jó nyilát,
Ő trófeát és kéjt kíván.
Biztos kezekkel célba lő,
S így esdekel a kis ünő:
- GÜNTHER   Ne hagyj kínlódnom szász legény,
Vessződet újra döfd belém,
Vessződ még egyszer döfd belém!
- Günther slusszpózba merevedik. Vencel bambán nézi. Csönd.*
- VENCEL   Rosszul csináljuk, fiúk! Egyszerre inni és vizelni... zabálni és közben beleélvezni egy nőbe... simogatva leszúrni a nyulat...
- SIEGFRIED   Ez az, menjünk vadászni!
- VENCEL   *(hirtelen izgalommal)* Uramisten, mikor ettem utoljára vajaskenyeret?!
- SIEGFRIED   *(kiabál)* Lovakat! *(Vencelhez)* Most én megyek a csödörön!
- VENCEL   Tudjátok ti egyáltalán, mi az? Vajaskenyér!
- GÜNTHER   Vajaskenyeret akarsz enni?!
- VENCEL   Az egy csoda!

SIEGFRIED *(feltápáskodik)* Mindig a Güntheré a csődör!

VENCEL Kezet akarok csókolni egy parasztlánynak! Csak kezet! És aztán elpirulni. Pirulni akarok!

GÜNTHER Hülye vagy te, Vencel!

VENCEL Forrásvizet inni! A vajaskenyérhez... Hol a vajaskenyerem?

SIEGFRIED Vencel...

VENCEL *(megragadja Siegfried ruháját, arcába üvölt)* Vajaskenyerem!

Vencel hisztérikusan levágja magát a földre, fetrengve zokog. Siegfried és Günther döbbenten és tanácstalanul nézik. A várnagy jön kötőféken vezetve a lovakat. Vencel lassan lecsillapodik. Siegfried odalép Vencelhez, megpaskolja a vállát.

SIEGFRIED Gyere, vadászunk egy jót!

VENCEL *(nyöszörög)* Nem... nem kell...

GÜNTHER Lóverseny?

SIEGFRIED Mit szólnál egy lóversenyhez?

VENCEL *(halkan)* Hagyjatok!

GÜNTHER Akadályugrás?

SIEGFRIED Ez az! Díjugratás! Az még nem volt!

VENCEL Unom. Mindig én nyerek.

SIEGFRIED Naná! Fogadok, hogy nyerni fogsz, és aztán hagylak nyerni, így aztán a pénzemnél maradok! *(nevet)*

GÜNTHER Ennek így tényleg nincs semmi értelme!

SIEGFRIED Tíz aranyat teszek rá, hogy a kanca öt lépésről átugorja a sorompót.

GÜNTHER Húszat a csődörre, hogy négy lépésről megcsinálja!

VENCEL *(felnéz, könnyes szemmel méregeti a sorompót)* Tartom.

SIEGFRIED Ez az! Günther, mérd ki az öt lépést!

GÜNTHER Négyről is megcsinálja!

Günther ötöt lép a sorompótól, Siegfried odaállítja a Kancát. Dobpergés.

SIEGFRIED Felkészülni... egy, kettő, háááá...

Kohlhaas bukkan fel, kezében balta. A dobpergés elhallgat. A másik oldalon Herse lép be, kezében fáklya.

KOHLHAAS *(üvölt)* Tronkai Vencel!

VENCEL *(üvölt)* Kaput!

Vencelék szaladnak a várkapu felé. Kohlhaas végez Güntherrel és Siegfrieddel. Herse leteperi a Várnagyot, és odakötözi a ládához. Vencel felszívódik. A várban tüzek lobbannak, dobpergés, üvöltés. Kohlhaas berohan a várba, majd vissza.

KOHLHAAS Tronkai Vencel!

HERSE *(pofozza a várnagyot)* Hol a Vencel?!

VÁRNAGY Nem tudom.

KOHLHAAS Vencel! *(odalép a várnagyhoz)* Hol van?

VÁRNAGY Nem tudom...

HERSE Hazudik.

KOHLHAAS Látom én is.

VÁRNAGY Nem hazudok, uram! Nem hazudok! Esküszöm a gyerekeim életére!

KOHLHAAS Szavadon foglak! Herse!

Herse felemel két sárgadinnyét, zsonglőröklik velük: a várnagy iszonyattal nézi az attrakciót.

KOHLHAAS Hol van Vencel?

VÁRNAGY A szobájában...

KOHLHAAS Néztem.

VÁRNAGY A kápolnában... talán... igen, igen, a kápolnában!

KOHLHAAS Nem akarsz nekem segíteni!

VÁRNAGY Esküszöm, uram...

KOHLHAAS Tudom, a gyerekeid életére... *(kiált)* Herse!

Herse odadobja a sárgadinnyéket, amiket Kohlhaas szétloccsant a láda sarkán. A várnagy üvölt, zokog.

KOHLHAAS Utoljára kérdezem.

VÁRNAGY *(zokog)*

KOHLHAAS Hova bújtattátok?

VÁRNAGY *(zokog)*

KOHLHAAS Mi legyen vele?

HERSE Karó.

Herse a sorompónak használt seprűnyelet kezdi hegyezni. A várnagy hirtelen elcsendesedik, iszonyodva nézi a seprűnyelen egykedvűen ügyködő Hersét.

VÁRNAGY Van egy titkos ajtó... a hátsó falnál.

KOHLHAAS Ezt most kell mondani?

VÁRNAGY Most jutott eszembe...

KOHLHAAS Hova szökhett? Van a közelben, barátja, rokona?

VÁRNAGY Antónia nővér.

KOHLHAAS A nővére?

VÁRNAGY Nagynénje... Az erlabrunni apácakolostor főnökasszonya. *(csönd)* Kegyelem, uram!

KOHLHAAS Ha kell, porig égetem azt a kolostort, Jézus menyasszonyaiból rakatok hozzá máglyát, s a fészület lesz a gyújtósom. A te lelken szárad, hogy Isten ellen kell lázadnom!

Kohlhaas int Hersének, elkezdődik a karóba húzási procedura. Kohlhaas felemel egy hatalmas, érett dinnyét.

VÁRNAGY *(kapalózik, visít)* Ne...

KOHLHAAS Látod, testvér, ha ez a darab fa az erdőben maradt volna, nekem is meg neked is jobb lett volna.

Herse átdöfi a dinnyét a seprűnyéllel. A dinnye kétfelé reped.

15. JELENET

KANCA Dal a kegyes lelkek tisztítótűztől való megmentéséről.

CSÖDÖR Tetzl predikátor nyomán...

Apácák énekelnek.

APÁCÁK Mikor a pénz a ládikába hullik,
A lélek a tűzből menten kiugrik.
Bűneidet megválthatod
- adakozzatok, adakozzatok!

Kiégetjük a salakot a fémből,
Terád is vár a tisztítótűz végül.
Még megmenthet bűnbánatod
- adakozzatok, adakozzatok!

A lélek a mennybe csak jeggyel jut át
- vegyétek, vegyétek a búcsúcédulát!

Jön Antónia nővér.

KOHLHAAS Hol van Vencel öcséd?

ANTÓNIA Dicsértessék az Úr neve!

KOHLHAAS Hol van?!

ANTÓNIA Wittenbergában.

KOHLHAAS Gyújtsd föl!

ANTÓNIA Kohlhaas Mihály! Légy istenfélő, és ne kövess el jogtalanságot!

KOHLHAAS Én nem félek!

ANTÓNIA De én igen! És jobban félem Isten szigorú jóságát, mint a te nyegle gonoszságod! Soha nem hazudnék.

KOHLHAAS Ugyan már! Hazudsz, aztán meggyónod. Kéz kezet mos.

ANTÓNIA Üdvösségemre esküszöm, hogy nincs itt az öcsém!

Mennydörgés - a Kanca állítja elő egy vaslemezzel. A Csődör közben egy szélgépet teker.

HERSE Igazat mond, uram! (csönd)

KOHLHAAS Pápista szuka! Szülj gyerekeket, hogy legalább a nőt tisztelhessem benned! (köp)

16. JELENET

Egyre erősödő dobpergés. Kohlhaas áll a magasban, kezében balta. Mellette Herse fáklyával.

KOHLHAAS Wittenberg polgárai! Egy birodalomtól és világtól független, egyedül az Istennek alávetett hadúr szól hozzátok! Ha napnyugtáig nem szolgáltatjátok ki tronkai Vencelt, a négy sarkánál felgyújtom a várost! Elhamvasztom lakhelyeteket, még a falak közé sem kell néznem, hogy megtaláljam azt a lónyúzó férget! (csönd)

KANCA Pünkösöd előestéjén Kohlhaas felgyújtotta Wittenbergát.

Gyújtogatnak.

CSÖDÖR A tartományi kormányzó kirendelt egy ötven főnyi csapatot Kohlhaas megfékezésére. Gazdánk csapata közben több mint harminc főre duzzadt.

Herse egy farönköt tesz le a földre, Kohlhaas a baltával kettéhasítja.

CSÖDÖR A vereség után a tartományi kormányzó egy százötven fős hadtest élén maga vonult Kohlhaas ellen, kinek ekkor már százkilenc embere volt.

Herse az előzőnél jóval nagyobb rönköt tesz a földre, Kohlhaas egyetlen csapással kettészeli.

CSÖDÖR A meissen herceg küldött egy ötszáz főből álló csapattestet. Közben a kormányzó maga is elindult egy háromszáz fős csapattal, hogy a herceg seregével az Elbánál egyesüljön.

Herse egy hatalmas és egy valamivel kisebb farönköt tesz a földre. Kohlhaas vágja a rönköket.

CSÖDÖR Kohlhaas már aznap éjjel lerohanta a meissen herceget, és kemény csatában, nyílt terepen tönkreverte, majd virradatkor a kormányzó felmentő seregét kergette szét!

KANCA Ebben a csatában vágták le Hersét.

Herse kimegy. Kohlhaas csillapíthatatlan dühhel csapkodja a farönköket, zihál, fújtat, forgácsok repülnek mindenfelé. A dobpergés hangereje az elviselhetetlenségig fokozódik.

CSÖDÖR Kohlhaas, mivel úgy tudta, hogy Vencel ott bujkál, az éjszaka leple alatt felgyújtotta Lipcsét.

KOHLHAAS Imhol vagyok... Mihály arkangyal helytartója... eljöttem, hogy a hamis-ságot, melyben a világ leledzik, tűzzel-vassal megtoroljam azokon, akik Vencel mellé álltak! Csatlakozzatok hozzám... a dolgok jobb rendjének megvalósítása érdekében... csatlakozzatok! E parancs kiadatott ideiglenes viláгурalmunk székhelyén, Lipcse városában! Imhol vagyok... imhol vagyok...

Kohlhaas üt-vág. Luther Márton jelenik meg a lipcsei vár mellvédjén, egy harangot ráz.

17. JELENET

LUTHER Kohlhaas! Mit művelsz, te dögvész, te átkozott?!

KOHLHAAS *(kezeből kifordul a balta, térdre esik)* Luther Márton!

LUTHER Istentelen és szörnyű ember! Mire vetemedtél, te elvakult, a szenvedélyed tébolyában?! Egy haszontalan semmiség miatt acsarogva rontasz a békés közösségre, mint a puszták farkasa?!

KOHLHAAS Főtisztelendő uram...

LUTHER Elfajzott, te! Lázado vagy, hentes vagy!

KOHLHAAS Atyám, én a te istenes útmutatásaid szerint jártam el!

LUTHER Takarodj innen, sátán!

KOHLHAAS Atyám...

LUTHER Takarodj, vagy rádfigok!

KOHLHAAS Én a te tanítványod vagyok!

Luther döbbenten elhallgat.

LUTHER Mit mondasz?

KOHLHAAS Te tanítottad, atyám, hogy ostorozni kell a hatalmasságokat, ha alatt-valóik jószágát megrontják!

LUTHER Ostorozni, igen! Isten szolgálainak, a szószékről, szavakkal! Én sosem bujtogattam erőszakra!

KOHLHAAS Az ellent szúrjátok, vágjátok, öljétek...

LUTHER Én ezt nem mondtam! Nem ezt mondtam...

KOHLHAAS Rekkentsétek el, ki minden zsarnoknál förtelmesebben tombol!

LUTHER Én ezt a pápára mondtam! Kiforgatod a szavaimat!

KOHLHAAS Te írtad, atyám, hogy mindenkinek meg kell védenie magát az igaztalan erőszaktól!

LUTHER Polgárok vagyunk, kiket véd és ítél az igazságos felsőbbtség!

KOHLHAAS Azt írtad, a felsőbbtség csak úgy vigyáz ránk, mint macska az egérre.

LUTHER Most meg azt mondom, amikor a többség büntet, Isten cselekszik általa!

KOHLHAAS De nem cselekszik! Tronkai Vencel nekem az adósom!

LUTHER Igen?! És ki adta a jogot, hogy fegyverrel törj a békés közösségre, ami védelmezi őt?!

KOHLHAAS A háború, amit én az emberi közösség ellen vívok...

LUTHER Ki adta a jogot?!

KOHLHAAS Atyám, én csak meg akarom kapni azt, ami az enyém!

LUTHER Két lovat?! Te szerencsétlen, hogy vagy képes ilyen semmiség miatt...

KOHLHAAS És a feleségem?!

Kohlhaas leül egy kőre, arcát eltakarja. Csönd.

LUTHER Tudd meg, hogy a panasz, amit benyújtottál, ismeretlen a fejedelem előtt! Ha az állam szolgálói pereket sikkasztanak el, az még nem jogosít arra, hogy lázadj az állam ellen!

Csönd. Luther lejön a mellvédéről, felveszi a földről a baltát, forgatja, nézegeti.

LUTHER Értelek én! Tudod, régebben sokat tépelődtem azon, vajon miért adott erőt az Úr, ha azt várja el tőlünk, hogy ne használjuk?! Hiszen olyan jó erősnek lenni! Olyan jó néha odacsapni! Alantas öröm... lenne, ha nem a jó nevében cselekednénk! De a jó nevében nem bűn odacsapni! No persze az, akinek odacsapunk, általában szintén meg van győződve, hogy ő a jó, s hogy ő majd a jó nevében fog visszacsapni! Hallelúja, mondom én, megpöckölöm a római pápa orrát. Hallelúja, mondja ő, és megrángatja a fülcimpámat. Még tíz hallelúja, és a földön fetrengve harapdáljuk egymás valagát! *(leül Kohlhaas mellé)* Jézus Krisztus erősebb volt, mint mi valahányan, és mégis mert gyengének mutatkozni! Kohlhaas! Te most fiatal oroszlán vagy a cirkusz porondján, ahol az ő testét tépik. Gyönyörűek a fiatal oroszlánok, de te keresztény vagy, Kohlhaas! *(csönd)* Mondd, nem lett volna jobb, ha megbocsátasz annak a fiúnak, fogod a lovaid, és szépen hazaviszed őket?

KANCA Erről van szó!

CSÖDÖR Pszt!

KOHLHAAS Ha tudtam volna, hogy ez lesz... De most már menjen minden a maga útján! *(csönd)* Atyám, biztosíts nekem szabad utat Drezdába, hogy a panaszom még egyszer beterjesszem az ország bírósága elé!

LUTHER Ha megkapod az amnesztiát, fel kell oszlatnod a sereged!

KOHLHAAS *(bólint)* Legyen!

LUTHER Szót emelek érted a fejedelem előtt. *(indulna)*

KOHLHAAS Atyám! Pünkösdtől óta nem gyóntam. Kegyeskednél a szentség jótéteményében részesíteni engem?

LUTHER   Az Úr, akinek a testét óhajtod, megbocsátott az ellenük vétkezőknek. Te kész vagy-e megbocsátani az embernek, aki megsértett?

KOHLHAAS   Megbocsátok a fejedelemnek, a várnagynak, Hinz és Kunz uraknak, a kancellárnak... mindenkinek, aki ebben az ügyben megbántott. De tronkai Vencelnek fel kell hizlálnia a lovaimat!

LUTHER   A Mindenhatóval nem alkudozhatsz! Közben járok érted, János Frigyesnél, de nem az Istennél. *(ki)*

18. JELENET

A Csődör előkészíti a terepet a következő jelenethez.

CSÖDÖR   Az államtanács bevonul!

KANCA   Csináljon nekem kiscsikót!

CSÖDÖR   Hogy jön ez most ide?!

KANCA   Úgy! Fedezzen be!

CSÖDÖR   Nem ez jön!

KANCA   *(magyarázza nekiük)* Amíg ezek itt vitatkoztak, mi lenn legelésztünk az Elbánál, és fajfenntartással foglalkoztunk. Csináljon nekem kiscsikót! Mondtam én. Mire te? *(csönd)*

CSÖDÖR   Nem csinállok!

KANCA   Annyi kancának csináltál már!

CSÖDÖR   Nem én csináltam...

KANCA   Láttam!

CSÖDÖR   Nem én csináltam, általam lett csinálva. Óriási különbség!

KANCA   Nekem az mindegy, csak rakja belém a löcsét!

CSÖDÖR   Kancák, kancák, kancák, mindig ugyanaz a nóta!

KANCA   Kiscsikót akarok!

CSÖDÖR   Nem kapsz!

KANCA   Miért nem?!

CSÖDÖR   A gazda nélkül nem megy!

KANCA   Szerintem megy. Próbáljuk ki!

CSÖDÖR   Ez egy komoly dolog, ezt nem lehet csak úgy...

KANCA   Na!

CSÖDÖR   És ha nem illik össze a vérvonalunk?

KANCA   Micsodánk?

CSÖDÖR   Minősített csődör vagyok, semmi kedvem selejteket nemzeni!

KANCA Mindegy az, csak fedezzen be!

CSÖDÖR Na ez az! Neked mindegy, én viszont nem adhatom akármilyen nedvet!

KANCA Most miért ilyen?! Na, jöjjön, szolgasson! Na! Szolgasson!

CSÖDÖR Tenyészmén vagyok, téma lezárva!

19. JELENET

CSÖDÖR Az államtanács bevonul! János Frigyes, Szászország választófejedelme. Kallheim gróf, tartományi kancellár. Hinz pohárnok, Kunz kamarás.

Az államtanács bevonul. Luther késve érkezik.

CSÖDÖR Ja, és Luther Márton doktor.

KUNZ Az államtanács tegnap úgy döntött, hogy megfelelő haderő összevonása után végérvényesen leszámolunk a zendülövel.

FEJEDELEM Ám tekintettel régi barátságunkra s a nagyrabecsülésre, melyet irántad érzek, hajlandó vagyok újra tárgyalni az ügyet.

LUTHER *(ültében kissé meghajol)* Felség!

FEJEDELEM Hallottátok Luther Márton javaslatát. Hinz?

HINZ Úgy gondolom, nem árt megfontolnunk a főtisztelendő úr indítványát. Az utóbbi napokban a közvélemény érezhetően Kohlhaas mellé állt. Felgyújtja házaikat, mégis bálványozzák. Szabadsághőst látnak benne, aki tűzzel-vassal irtja a nép elnyomóit.

KUNZ Nem hinném, hogy helyes lenne tárgyalásokba bocsátkozni egy zendülövel, aki polgárháborút szít.

LUTHER Ez az ember az ellene folytatott méltánytalan eljárás révén kívül helyeztetett az állami köteleken. Inkább tekinthető hát egy külföldi hatalomnak, aki rátört az országra, mint lázadónak, aki a trón ellen támad.

FEJEDELEM Úgy tudom, nem szász alattvaló.

HINZ Brandenburgi.

KUNZ Mi magunk legitimálnánk, ha úgy tárgyalnánk vele, mint valami háborús hatalommal!

LUTHER Kohlhaas jogorvoslatért fordult az államhoz, de csalódnia kellett. Ezt a zendülőt épp a kamarás úr legitimálta, amikor elsüllyesztette a beadványát!

FEJEDELEM Igaz ez, Kunz?

KUNZ Felség... valóban visszatartottam az iratot.

FEJEDELEM Igen?!

KUNZ Felség... akkori ismereteim alapján az a panasz teljességgel megalapozatlannak tűnt! Felség, engem félreinformáltak!

LUTHER Kicsoda, az unokaöcséd?! *(csönd)*

FEJEDELEM Ha a kereskedő panasza jogos, kárpótolnunk kell őt.

KUNZ És ki kárpótolja a felgyújtott városokat, Lipcsét, Wittenbergát, hűséges polgárainkat, akik nem ragadtak fegyvert az állam ellen?!

HINZ Kohlhaasnak bűnhődnie kell, ez világos!

LUTHER Világos! De előbb Hinz és Kunz urakat kell felelősségre vonni! Csakis az ellenetek emelt bűnvád jogosítaná fel az államot Kohlhaas megsemmisítésére!

KUNZ Azért ez egy kicsit erős! *(csönd)*

LUTHER Ha most megölitek Kohlhaast, támad a helyébe száz új Kohlhaas, felkel az egész ország, Drezda is égni fog, úgy ám! Ti meg kaptok egy szép vastag karót a valagatokba, az lesz kicsit erős! *(felpattan)* Mi kicsit erős, mi kicsit erős?!

Luther lefingja az államtanácsot.

FEJEDELEM Márton!

LUTHER *(morogva leül)* Kicsit erős...

Tanácsstalan, rosszkedvű csönd, csak halk rágcsálás hallatszik - Kallheim eszik egy almát.

FEJEDELEM Kallheim? Alszol?

KALLHEIM Felség, azért hallgatok, mert meg vagyok lepve. Megvallom, felfoghatatlan a számomra, hogy kerülheti el az itt összegyűlt bölcs férfiak figyelmét a nyilvánvaló megoldás. Kohlhaas megígérte, hogy ha menlevelet kap Drezdába, szélnek ereszti a seregét. Ebből azonban még nem következik, hogy kegyelemben kellene részesülnie. Itt két jogi fogalomról van szó, amit, úgy látszik, az urak összekevernek. Miután a drezdai törvény-szék ítéletet hoz a lovak ügyében... hogy mi lesz az ítélet, az most közömbös...

LUTHER *(torkát köszörüli)*

KALLHEIM *(nyomatékkal Luthernek)* Közömbös. A tárgyalás után semmi akadály nem lesz, hogy Kohlhaast gyűjtogatásai és rablásai miatt felelősségre vonják. Ez egy politikai bölcsességről tanúskodó megoldás lenne, ami egyaránt figyelembe venné a vallási és az állami érdekeket, egyesítené az urak véleményét, és méltán számíthatna az utókor tetszésére.

Csőnd. Az urak fürkészik egymás arcát. A fejedelem feláll.

FEJEDELEM Mi, Szászország választófejedelme, különösen kegyes tekintettel arra, hogy Luther Márton előttünk szót emelt érte, Kohlhaas Mihály brandenburgi lókereskedőnek, azzal a feltétellel, hogy jelen rendelkezés vételétől számított három napon belül leteszi a fegyvert, tartományúri védelmet, valamint ügyének kivizsgálása érdekében szabad utat biztosítunk Drezdába.

Fanfárok. Az államtanács kivonul.

20. JELENET

Vencel a sarokban gubbaszt. Hinz és Kunz undorral nézi.

HINZ   Mondd, most mit csináljunk veled?

VENCEL   Én nem tehetek róla, Hinz bácsi!

HINZ   Vencel, kínos helyzetbe hoztál minket!

VENCEL   Én nem akartam! Én nem tudtam...

KUNZ   Mit nem tudtál, mi?! Te nyomorult hülye! Azt hiszed, hogy minden szarból ki foglak húzni? Nem, barátocskám, ennek vége, leveszem rólad a kezem!

VENCEL   Én nem értek semmit!

KUNZ   Mit nem értesz, mi?!

VENCEL   Nem csináltam semmit!

KUNZ   Nézz a szemembe! A szemembe, te kis takony!

VENCEL   Félek, Hinz bácsi! Nagyon félek! Wittenbergában meg akartak lincselni, Lipszében majdnem rámgújtották a házat! *(sír)*

KUNZ   Kár, hogy csak majdnem...

HINZ   Vencel, szedd össze magad!

Vencel zokog. Hinz egy tiszta zsebkendő ad neki.

HINZ   Mi már nem tehetünk semmit!

KUNZ   Kohlhaas itt van a városban. A legjobb ügyvédek vettek meg. Minden nap a fejedelemségnél ebédel...

HINZ   Vencel, a pert el fogod veszíteni. Bocsánatot fogsz kérni tőle.

KUNZ   A gebéket már kerestetjük. Föl kell hizlalnod őket! A saját kezdeddel!

VENCEL   Ezt hogy érted?

HINZ   Magadnak köszönheted!

KUNZ   Keféled a szőröket, bolhászod a sörényüket...

VENCEL   Rajtam fog röhögni mindenki!

KUNZ   Egy tronkain!

VENCEL   Könyörgöm, ne!

HINZ   Sajnáljuk, Vencel.

Vencel magába roskadtan ül. Kunz és Hinz kifelé menet beszélgetnek.

KUNZ   Egy hétig nálad lakik, egy hétig nálam. Te kezded.

HINZ   Miért én?

Kunz   Mert én nem bírom elviselni.

HINZ   Én sem bírom elviselni!

VENCEL   De hát hogy? Hogy, amikor megdöglöttek?!

KUNZ   *(megtorpan)* Mi van?!

VENCEL A lovak. Megdőglöttek. Benn égtek az istállóban!

KUNZ Micsoda?!

HINZ Biztos vagy benne?!

VENCEL Ott voltam... láttam... ezzel a két szememmel... láttam!

HINZ *(Kunznak)* Ha a lovak már nem élnek, kiválthatjuk pénzzel!

KUNZ *(Vencelnek)* Benn égtek, biztos?!

VENCEL Biztos, biztos!

KUNZ *(nevetve)* Megint pizsok szerencséd van!

HINZ *(ő is lelkes)* Kiváltjuk pénzzel, és megússzuk a szégyent!
Egy sintér jön, kötőféken vezeti a lovakat.

SINTÉR Kunz urat keresem.

KUNZ Én vagyok. Mit akarsz?

SINTÉR Meghoztam a pacikat a csontbányából!
Zene.

LOVAK Wilsdurfi csontbánya,
Dögből van a tárna,
Háziállat kriptája.

Nincs ottan kövület,
Érdekes őselet,
Mi az idők hőse lett.

Kiszolgált állatok
Teteme rohad ott,
Mind, mi ehetetlen volt.

Wilsdurfi csontbánya,
Itt teszik lapátra,
Ki az embert szolgálta.

A szteppszám végén a lovak fejüket csüggesztve állnak.

SINTÉR Hahó! Meghoztam a pacikat!

KUNZ Pacikat... Kinek?

SINTÉR Kinek, kinek?! Aki kérte!

KUNZ Mindjárt kapsz egy pofont, beszélj rendesen!

SINTÉR Hát a Kunz úrnak!

KUNZ Nekem? Minek?!

SINTÉR Én nem tudom, kezit csókolom, nekem az lett mondva, hogy hozzam ide a lovakat a Kunz úrnak. Meg hogy meg lesznek térítve a költségeim.

HINZ Honnan hoztad ezeket a lovakat?

SINTÉR Wilsdurfból, kezit csókolom, a csontbányából. A döbbeli kondás adta, ő fogta be őket valahol. Megfizettem értük! Meg fel is hizlaltam, mert úgy el voltak ezek fogyva, kérem, hogy fél kila szalámi nem jött volna ki belőlük!

HINZ Mit mondott neked az a kondás, honnan szedte őket?

SINTÉR Nem mondott az semmit, kezit csókolom! Csak azt, hogy ezek azok a lovak, amin a sátán nyargalászott Szászországban.

HINZ Tehát azt állítod, hogy ezek Kohlhaas Mihály lovai, akik a tronkenburgi tűzvészből menekültek.

SINTÉR Nem állítok én semmit, nagyuram! Csak azt tudom, amit mondtam, meg hogy meg lesznek térítve a költségeim. *(csönd)* Igaz, ami igaz, picit meg voltak pörkölődve, ennek a sörénye, annak meg a farka... itt ni, még látszik is...

VENCEL Ezek nem azok a lovak!

HINZ Nem hát!

VENCEL Ezeket én sose láttam! Ezek nem azok a feketék!

KUNZ Az anyád úristenit! *(a sintér felé rúg)* Azt hitted, hogy rám tudod sózni ezeket a dögöket?!

VENCEL *(ő is rúg)* Rühes disznó!

Rugdossák kifelé a sintért. Kohlhaas és a fejedelem lép be.

KOHLHAAS Íme a szörnyek, amik megingatták az államot!

Vencelék kikotródnak.

LOVAK *(énekelnek)*
Halleluja, halleluja,
Itt van újra, itt van újra!
Vége már az unt ínségnek,
Hála a kegyelmes égnek!
Sorsunk tőle fordul jobbra,
Itt van újra, itt van újra,
Halleluja, halleluja!

Kohlhaas és a fejedelem ki. A lovak boldog tánca.

21. JELENET

A tánc után a Csöddör liheg, fűjtat.

CSÖDDÖR Olyan furán vagyok. Olyan... Te nem érzed? *(csönd, a Kanca merően nézi)* Te, te kanca... ne nézz így rám! *(odalép a Kancához)* De jó szagod van, te! Te... ide figyelj... te ...

Csönd. A Csöddör lassan odamegy, és gyöngéden megsimogatja a Kancát. Két lovászfű ront be.

LOVÁSZ I. Hé! *(odaszalad)* Nyugi már!

LOVÁSZ II. Összetöri!

LOVÁSZ I. Nyugi már!

LOVÁSZ II. Eddig semmi baja se volt!

LOVÁSZ I. Sárlik a kanca.

LOVÁSZ II. *(odaszalad)* Szétharapja!

LOVÁSZ I. Fogd a szárat!

LOVÁSZ II. Elhúz!

LOVÁSZ I. Erősen! *(kiabál)* Gyertek már!

LOVÁSZOK *(egyszerre)* Hozzátok a roncsollót!
A Csődör rúgkapál, üvölt.

CSÖDÖR Állj! Állj! Menjetek a picsába! Mindenki menjen a picsába!
A lovászok ki. Csönd.

CSÖDÖR *(nekünk, halkan)* Elnézést! *(csönd)* És akkor kiheréltek. *(csönd)* A lóherélésnek két ismert és elterjedt változata létezik. Az egyszerűbb s így népszerűbb módszer a herezacskó roncsoló-ollóval... más néven emaszkulátor... történő levágása. Tudvalevő, hogy a roncsolt szélű seb jobban gyógyul. Mivel azonban a nagy vérvesztés az állatot hosszú időre munkaképtelenné tette, az ember kifejlesztett egy kímélőbb módszert. A here-zacskó tövére egy háromágú vaskapoccsal erős gumigyűrűt csúsztatnak. A vérkeringést leáll, és a herezacskó néhány hét alatt leszárad. *(csönd)* Láttak már herélt lovat?
A Csődör dühödten vetkőzni kezd, lehányja magáról a frakkot, a lakkcipőt, már az alsónadrágját is majdnem lehúzza, de akkor leáll. Csönd.

KANCA Na mi van? *(csönd)* Kohlhaas Mihály a kancelláriában.

22. JELENET

KOHLHAAS Kallheim! Tegnap éjszaka katonák vették körül a házamat! Azt mondták, a védelmemre rendelted ki őket.

KALLHEIM Így is van. Kérsz almát?

KOHLHAAS Kérdeznék tőled valamit.

KALLHEIM Parancsolj!

KOHLHAAS Elhagyhatom a várost?

KALLHEIM Semmiképpen.

KOHLHAAS És miért nem?

KALLHEIM Nem lenne biztonságos.

KOHLHAAS Kancellár uram, a kormány megszegte az amnesztiát, melyet Luther Márton eszközölt ki számomra a fejedelemsnél.

KALLHEIM Ugyan már!

KOHLHAAS Ha fogoly vagyok, követelem, hogy ez nyíltan deklaráltassék! Kormányod ismerje el a szószegést!

KALLHEIM Az amnesztia feltétele az volt, hogy feloszlatoz a sereged.

KOHLHAAS Így is lett! A fegyvereket letétbe helyeztem egy Lipcsei raktárba az összes hadizsákmánnyal együtt. Az igazoló papír ott van az ügyvédemnél!

KALLHEIM És Nagelschmidt?

KOHLHAAS Kicsoda?

KALLHEIM A bandád egy részét feloszlatoz, a maradékot pedig arra használod, hogy ráijessz a kormányra, és kicsikard a számodra kedvező ítéletet. Alábecsülsz minket, Kohlhaas!

KOHLHAAS Nem értem, miről beszélsz!

KALLHEIM Az egyik tiszted, bizonyos Johann Nagelschmidt a te nevedben újra fosztogatni kezdett a falvakban.

KOHLHAAS De hát ki ez a Nagelschmidt?!

KALLHEIM Csakis a te intésedre vár, hogy az erdőkből előtörjön, és ránk gyűjtsa Drezdát.

KOHLHAAS Nem volt ilyen nevű tisztem!

KALLHEIM Nem innál valamit?

KOHLHAAS Most hallom a nevét először! Nem tudom, ki az a Nagelschmidt!

KALLHEIM Ez végül is mindegy is... Képzeld, tanuk jelentkeztek, akik azt állítják, hogy a lovaidd már betegek voltak, amikor Tronkenburgba kerültek. Állítólag kehecskézés kínozta őket.

KOHLHAAS Ez nem igaz!

KALLHEIM Ez végül is mindegy is... Képzeld, találtunk egy tizenkét évvel ezelőtti választófejedelmi ediktumot, ami megtiltja a lovak behozatalát Szászországba!

KOHLHAAS Soha nem volt ilyen ediktum!

KALLHEIM Dehogynem, a dögvész miatt.

KOHLHAAS Az csak pár hónapig tartott!

KALLHEIM Csakhogy a törvényt elfelejtették érvényteleníteni. Ezek szerint Vencelnek nemcsak hogy joga volt, hogy feltartsa a lovaiddat, hanem kötelessége is.

KOHLHAAS Kötelessége?! *(csönd)* Lefagyasztanám a mosolyt a pofádról!
Kallheim lenyeli a csutkát és ki.

23. JELENET

- NAGELSCHMIDT   Vezérem!
- Kohlhaas megfordul, nézi a férfit.*
- NAGELSCHMIDT   Nem ismersz meg, uram? Én vagyok az, Nagelschmidt! Együtt harcoltunk Damerow-nál! *(csönd)*
- KOHLHAAS   Emlékszem... Futár voltál.
- NAGELSCHMIDT   Uram, csapataid jókívánságait hozom...
- KOHLHAAS   *(odalép hozzá, és pofon vágja)* Ki adott rá felhatalmazást, hogy a neveimet a zászlódra tűzve újra összegyűjtsd a sereget?!
- NAGELSCHMIDT   Uram, tudtam, hogy csapdába csálnak!
- KOHLHAAS   Ez a hely csak téled lett csapda! Takarodj innen!
- NAGELSCHMIDT   Uram...
- KOHLHAAS   Hívom az öröket!
- NAGELSCHMIDT   Hívjad, legalább veled halok, vezérem! *(csönd)*
- KOHLHAAS   Mit akarsz?!
- NAGELSCHMIDT   Uram, tudjuk, hogy fogoly vagy! A nép tudja, hogy mi történt veled! János Frigyesék megszegték a szavukat, úgyhogy te sem tartozol nekik semmivel! Uram, állj újra a sereged élére!
- KOHLHAAS   Nekem nincs semmiféle seregem!
- NAGELSCHMIDT   Hogyne volna! Ezer és ezer éhező nyomorult! A nép, uram!
- KOHLHAAS   Nekem csak zsoldosaim voltak.
- NAGELSCHMIDT   Ez nem igaz! Te a vezérünk vagy! Vezess minket, uram!
- KOHLHAAS   Hová?
- NAGELSCHMIDT   Most elszakadhatnánk a pápa seggét nyaló császártól, megalapíthatnánk a szász parasztállamot, Jézus köztársaságát!
- KOHLHAAS   Minek?
- NAGELSCHMIDT   Hogy minek?! Mi van veled, uram?! Mit csináltak veled?! Nem így ismertelek meg Damerow-nál! Hol az a tündöklő hős, az igazság őrvongó angyala, kitől a zsarnok retteg, kit az elnyomott nép imád?!
- KOHLHAAS   Semmi közöm hozzátok!
- NAGELSCHMIDT   Uram, amíg te nem jöttél, azt hittük, hogy a világ eredendően olyan amilyen, hogy mindig így volt, és örökre így marad! Te megmutattad nekünk, hogy igenis lehet változtatni a dolgokon! Kitártad előttünk a szabadság kapuját! És most bevágod az orrunk előtt! Te ígértél nekünk valamit, uram! Nem hagyhatod félbe a munkád! Tartozol nekünk! *(csönd)* Uram, ha itt maradsz, ezek megölnek! Tüzes trónon megsütnek! Uram, nem akarok enni a húsdoból!
- Kohlhaas elfordul. Csönd. Nagelschmidt elindul kifelé.*
- KOHLHAAS   Hány embered van?

NAGELSCHMIDT Sok. És a te neveddel egy hét alatt megtriplázzuk.

KOHLHAAS Mi a terved? Lefizeted az öröket?

NAGELSCHMIDT Pénzünk nincs. A külvárosban bujkál tíz jó emberem. Ma éjjel megcsináljuk. *(csönd)*

KOHLHAAS *(halkan)* Legyen.
Nagelschmidt egy papírlapot tol Kohlhaas elé.

KOHLHAAS Mi ez?

NAGELSCHMIDT Toborzóparancs. *(csönd)* Írd alá, uram! Kell, hogy higgyenek nekem!
Kohlhaas átolvassa a papírt, és némi tétozáás után aláírja. Két oldalról Kallheim, Kunz és Hinz lép a szobába. Énekelnek. Közben Nagelschmidt odaadja az aláírt nyilatkozatot Kallheimnek, és ő is beáll a kórusba.

KALLHEIM Ép testben a lélek ép,
és mivel véges a lét,
igyunk mindig almalét,
abban van az egészség.

Májad, léped orvosa,
a veséd is kimossa,
kipucolja beleid,
összes odvas szerveid.

EGYÜTT Alma reggel, alma este,
alma kell a renyhe testbe,
napi három kiló alma,
hosszú élet a jutalma.

KALLHEIM Ki az almát szereti,
a csumát is megeszi,
héját, magját, valamint
a rengeteg vitamint.

Csecsemőnek reszelve,
az öregnek felszelve,
sültalmát a leánynak,
kompótot a nyanyának.

EGYÜTT Alma reggel, alma este,
alma kell a renyhe testbe,
napi három kiló alma,
hosszú élet a jutalma.

Aki almát nem eszik,
hamarább eltemetik,
kurta lesz az élete -
hulljon hát a férgese!
Hadd hulljon a férgese!
A dal alatt Kohlhaas a lábánál fogva fellógatják a kampóra.

KALLHEIM Csináltad volna végig, vagy maradtál volna otthon a seggeden!
Kimennek.

24. JELENET

Kohlhaas lóg fejjel lefelé, teste hintázik a láncon. Csönd. Dúdol.

KOHLHAAS Fából... van a ló...
gyereknek... az való...
Lisbeth jelenik meg a magasban.

LISBETH Fából van a ló,
gyereknek az való,
táltos hintaló,
repítő-ringató.

Gyerekszobában,
előre-hátra,
egyhelyben állva,
világot látva.

Az volna újra jó,
a táltos hintaló,
repítő-ringató,
repítő-ringató.

Kohlhaas kinyújtja a kezét Lisbeth felé.

KOHLHAAS Lisbeth... madárkám... madárkám!
A látomás eltűnik.

25. JELENET

A Kanca felpattan a helyéről, leveszi a fekete estélyit, lerúgja a körömcipőt.

KANCA Elég volt, hagyjuk abba!

CSÖDÖR De hát...

KANCA Elég volt!

CSÖDÖR Mindjárt vége! Legalább a végét!

KANCA A többi ki lehet találni!

CSÖDÖR Ha már egyszer elkezdtek...

KANCA Nincs kedvem! Fejezzük be!

A Kanca félre vonul, ledől a vackára, a Csödör nézi.

CSÖDÖR Mi bajod van? *(csönd)* Mi a baj? *(csönd)* Hallod?! Mi a baj?! *(csönd, elénk lép)* Elnézést... van itt olyan... olyan ivarérett... aki képes... aki hajlandó... *(csönd)* Barátaim! Ez a kanca szeretne egy kiscsikót.

A Kanca talpra ugrik.

CSŐDÖR   Nagyon lekötelezne az, aki... Nagy örömet szereznének vele. Kérem!

KANCA   *(halkan)* Ne csináld ezt!

CSŐDÖR   Ezt akartad, nem?

KANCA   Nem.

CSŐDÖR   Jobb lesz így... nekem is.

KANCA   Nagyon kérek...

CSŐDÖR   Neked még lehet kiscsikód!

KANCA   Nem kell!

CSŐDÖR   *(rámutat valakire közülünk)* Vannak még jó csődörök!

KANCA   Nem kell!

CSŐDÖR   Ne gyerekeskedj!

KANCA   Nem kell!

CSŐDÖR   Ezt nem te döntöd el! *(felénk fordul)* Senki?

KANCA   *(kiabál)* Nem kell, nem kell, nem kell! Mástól nem kell! Tőled kell!
Tőled vagy senkitől! Tőled kell! *(csönd)*

CSŐDÖR   Tőlem nem lehet.

KANCA   Akkor nem kell!

CSŐDÖR   Miért?

KANCA   Csak.

Csőnd. Zavartan, csodálkozva nézik egymást.

26. JELENET

KANCA   Dal az utolsó vacsoráról.
Megszólal a zene.

LOVAK   Egyszer mindenki jóllakik,
Ha gyilkol, csal és hazudik.
Mielőtt felakasztanák,
Csaphat egy pazar lakomát.

Hasát degeszre megtömé,
Hogy jól feszüljön a kötél,
Ha majd hajnalban elviszik,
Hogy mind lerója bűneit.

Amivel most tömöd magad,
Örökre már tiéd marad,
Veled rohad a lakoma,
Az utolsó vacsora.

A dal alatt leszedik Kohlhaas a láncról. Megfésülük, ruháját megigazítják, előkészítik az ítélethozatalhoz.

KANCA Az államtanács ítélethozatalra...

Luther hangja szakítja félbe a bejelentést.

LUTHER HANGJA Sírjál csak! Ne szégyeld! Hadd folyjon! Néha hagyni kell a lelket is vizelni!

Luther érkezik nagy lendülettel. Kohlhaas merev arccal nézi.

LUTHER Kohlhaas! Tudnod kell, hogy szót emeltem érted a fejedelem előtt. Érted és magamért. Hisz végül is én kezeskedtem a szabadságodért, engem járattak le, mikor az amnesztiát megszegték! Tudnod kell, hogy nekem ehhez semmi közöm! Tudnod kell! *(csönd)* Mi van? Mit nézel így? Te is tehetsz róla! Nem kellett volna leállnod a csöcseléssel! Te tehetsz róla! Te rúgtad fel az egyezséget, csakis magadat okolhatod! *(csönd)* Ha így, ha úgy, most már édes mindegy. Elegem van, nem érdekel! Akarsz gyónni? *(csönd)* Tegnap a vacsoránál azt mondta az egyik diákom, hogy reméli, még legalább százötven évig élek. Hát tudod, ha még annyit kéne élnem, inkább fogadnék egy hóhért, hogy a fejemet lecsapja! Bizony. El kell múlni! Ami születik, elenyészik. Ez a dolgok rendje. Tudod, Istennek legalább annyi munkája van a dolgok megsemmisítésével, mint a megteremtésükkel. Csodálom, hogy a világ nincs rég édig teleszarva. *(csönd)* De jó lenne otthon lenni! Egyedül. Kettesben az én Istenemmel. Irogatni, kúrálni magam. Rosszak a beleim, Mihály! A fejem... a fejem is rossz. Annyi minden fáj már bennem! Megöregedtem. Úgy látszik.

KOHLHAAS Nem akarlak sürgetni, tisztelendő atyám, de oly kevés az időm, és oly töméntelen a bűnöm!

LUTHER *(felélénkül)* Gyónni akarsz, fiam?!

KOHLHAAS Nagy és erős elszánás van bennem, atyám!

LUTHER Nincs nagyobb diadal és öröm Isten szolgájának, mint egy megtért bűnöst a szent áldozás jótéteményeiben részesíteni!

Kohlhaas letérdel Luther elé. Luther keresztet vet.

LUTHER Hallgatlak, fiam! Mik a bűneid?

KOHLHAAS Bűnös vagyok, mert bíztam államom törvényeiben, lelki atyám szavaiban, uralkodóm esküjében. Bűnös vagyok, mert nem védelmeztem elég kíméletlenül a saját érdekeimet, mert veszni hagytam a jólétet, amiben éltem. Bűnös vagyok, mert nem irtottam ki ellenségeimet, nem gyújtottam fel városaikat. Bűnös vagyok, mert nem oltottam bosszúszomjamat tronkai Vencel vérével. Bűnös vagyok, mert meg akartam felelni Istennek, magamnak és a többi embernek. Bűnös vagyok, mert túlságosan hiú voltam ahhoz, hogy gonosz legyek. Bűnös vagyok, mert erősebbek tudtatok lenni nálam.

Dobpergés.

27. JELENET

A fejedelem, Kallheim, Hinz és Kunz be.

KALLHEIM A császár nevében! Kohlhaas Mihály, eljött a nap, mikor igazságot szolgáltatunk neked! Kihirdetem: Tronkai Vencel bárót az ellened és jószágaid ellen elkövetett törvénytelen erőszak büntetében vétkesnek találtuk, és ezért ötven arany fájdalomdíj kifizetésére köteleztük. Itt van a pénz, és minden, amitől a tronkai várban téged erőszakosan megfosztottak, s ami megfellebbezhetetlenül téged illet. Itt vannak a lovak, a nyereg, a szolgád ingei és fehérneműi.

A holmikat Hinzék leteszik a lovak lába elé.

KALLHEIM Kohlhaas Mihály! A birodalmi törvényszék által megkaptad az elégtételt. Most készülj fel rá, hogy ő császári felségének az általa életbe léptetett közbéke megszegése miatt a magad részéről elégtételt adj! A birodalmi törvényszék hazaárulás büntetében vétkesnek talált. Büntetésed: pallos általi halál, és fölnégyelés.

Dobpergés. Hinz és Kunz egy makett guillotine-t hoz be. Kallheim fog egy almát, beteszi egy guillotine alá. Intésére a guillotine működésbe lép, de a penge félúton megakad. Hinz és Kunz megpróbálja megszerelni a guillotine-t.

KALLHEIM Büntetésed: pallos általi halál, és fölnégyelés.

Kallheim újra int, a guillotine működésbe lép, de a penge újra elakad. Kohlhaas visszamászik a ládába, a lovak rácsukják a láda fedelét. Kallheim kikapja az almát a guillotine alól, és idegesen négy felé töri. Az első szeletet bókkal odaadja a fejedelemnek, a második szeletet Kunz nak, a harmadikat Hinznek - az utolsó szeletet odadobja Luthernek. Luther habozik, de aztán bekapja az almát. Állnak, rágják az almát. Majd mind ki.

28. JELENET

A lovak a ládán ülnek. Megint ugyanabban a koszos alsóruhában vannak, mint a játék elején. Csönd. Megszólal a zene. A Csődör felkéri a Kancát. Keringőznek.

LOVAK Mikor már vége,
akkor kéne.
Mért van ez így?

Ami már múlik,
szebbnek tűnik.
Mért van ez így?

És minél messzebb,
csak annál szebb lesz.
Mért van ez így?

És ha már késő,
úgy kell a végső.
Mért van ez így?

A „talán” holnap
már „kellett volna”.
Mért van ez így?

Mikor már vége,
akkor kéne.
Mért van ez így?
Mért van ez így?

A zene elhallgat.

CSÖDÖR

Hát így kerültünk Kohlhaasenbrückből a tronkenburgi vár és a wilsdurfi
csontbánya érintésével a drezdai sintértelepre.

KANCA

És ti?

Néznek minket.

VÉGE